
Årsmelding 2016

Lokalbefolkningen i Boa Nova i Brasil er sterkt påvirket av gruvedriftens påvirkning på elvene. Foto: Martine K. Floeng

Del 1: Innhold, arbeidsform og finansiering

Arbeidsform:	side 2
Styret	
Ansatte	
Finansiering	

Del 2: Aktiviteter gjennomført i 2016

I. Påvirkningsarbeid	
Policyarbeid	side 4
Vann og sanitær	
Energibistand og vannkraftprosjekter	
Oppfølging av prosjekt	side 5
II. Informasjonsarbeid	
Informasjonshenvendelser	side 6
Medieoppslag	side 6
Nettsider og nyhetsbrev	side 8
Arrangement	side 8
Studie- og prosjektreiser	side 10
III. Nettverksarbeid	
Møter/konferanser	side 11
IV. Organisasjonsarbeid	side 12

Arbeidsform

Arbeidet i Fivas er avhengig av frivillig engasjement. Arbeidsfeltet vårt er stort og for å kunne dekke de viktigste sakene er det essensielt at vi har en aktiv gruppe frivillige medarbeidere. Hovedvekten av det frivillige arbeidet gjøres av styret. I 2016 har store deler styret sin kapasitet gått med til opprettelsen av Fivas to fokusgrupper, og søknaden til Norad og utforming av stillingsbeskrivelsen til en eventuell 3. stilling. Styret og andre har òg vært involvert i andre aktiviteter som gjennomføring av seminar og rapportskrivning- og lansering.

Styret

Styret har i 2016 bestått av:

- Nora Hougen (styreleder)
- Tora Toreng (nestleder)

Øvrige styremedlemmer

- Miguel Utreras
- Charlotte Teyler
- Fernando Mathias
- Heidi Arctander
- Diego Foss
- Mariann Midbøe

Vara:

- Kamil Zabielski
- Ida Dokk Smith (fødselspermisjon)

Det vært arrangert 7 styremøter og 2 styreseminarer i 2016, hvorav 6 styremøter og ett styreseminar i inneværende styreperiode.

Ansatte

Fivas har i 2015 hatt to fulltidsstillinger. Jonas Holmqvist har vært daglig leder, mens Tora Systad Tyssen har vært informasjonsmedarbeider frem til august 2016, hvorav Martine Kopstad Floeng overtok stillingen som informasjonsmedarbeider.

Finansiering

2016 fikk Fivas tilskudd på ettårig støtte over informasjonsstøtteordningen fra Norad. I 2016 fikk vi en økning på 100 000,- til 1 500 000,- kroner. Fivas fikk godkjent revidert budsjett med rett over 1 214 000 til lønn og administrasjon og 282 000 til tiltak innen prosjektene Bærekraftig energiutvikling og Vatn og Sanitær til alle med Norge som pådriver. I tillegg fikk Fivas om lag 100 000 i momskompensasjon, samt kompensasjon fra Solidaritetshuset for styreledervervet i Solidaritetshuset. Regnskapet viser at vi har brukt litt mer penger enn budsjettet, men vi får allikevel ett solid overskudd på 82 468 kr i 2016.

Aktiviteter gjennomført i 2016

I. Påvirkningsarbeid

Fivas driver i varierende grad med direkte påvirkningsarbeid. I 2016 har arbeidet vært knyttet både direkte til norske aktører som opererer ute, til innspill i Stortingshøringer, og til større internasjonale prosesser som arbeidet med å kartlegge de nordiske utviklingsfinansinstitusjonene (DFIene) sin innsats for å nå bærekraftsmålene. Her har både arbeid gjennom nasjonale og internasjonale nettverk og kontakt med embetsverk og utviklingspolitiske ledere vært viktig. Fivas har og hatt dialog med Statkraft og SN Power om vannkraftprosjekter de er involvert i i løpet av året.

Fivas har i 2016 jobbet med **utviklingseffekten av Norfunds investeringer** i flere prosesser, sammen med Forum for Utvikling og Miljø og andre organisasjoner i ForUM-nettverket, og på egen fot i diskusjonen om utviklingseffekten av investeringen i Agrica i Tanzania. Rapporten 'Meagre results from a large investment' om den Agrica-eide Kilomberopplantasjen ble lansert i mars 2016 på et U-landsseminar hvor Elin Ersdal, investeringsdirektør i Norfund, Hans Morten Haugen, professor ved VID og Catherine Wilson, rapportforfatter, deltok. Fivas hadde også en lengre replikkveksling med Norfunds direktør Kjell Roland i Dagsavisen i kjølvannet av en kronikk om Norfunds investering og de manglende effektene.

Rapportens utgangspunkt var en undersøkelse av vannbruk ved **Kilomberopplantasjen**, og påvirkning på andre vannbrukere og husholdningsbruk i området. Plantasjen pumper opp vannet den bruker fra Mngeta River som også er vannkilde for flere landsbyer i området. Studien fant imidlertid at vannuttaket ikke har vesentlig betydning for andre vannbrukere. Imidlertid avdekket Catherine Wilson at Norfund i Tanzania i liten grad har klart å følge egen strategi for jordbruksinvesteringer, og at det tilsynelatende er liten positiv utviklingseffekt i form av økonomisk overskudd eller andre sosiale og miljømessige effekter av prosjektet. Som en følge av dette krevde og krever Fivas at Norfund må utvide sin rapportering av utviklingseffekt, både så det er mulig å få kunnskap om reelle gevinster, og hvilken betydning Norfunds medvirkning spiller for disse effektene (attribusjon).

En omlegging av Norfunds strategi for investeringer i jordbruk ble gjennomført i 2016. For øvrig, er dette en kontinuerlig prosess hvor Norfund jobber for å finne nye og bedre måter å investere i jordbrukssektoren på. Fivas er bekymret for økonomisk marginalisering (disposession), for tap av økologisk mangfold som følge av et tungt fokus på industrialisering av jordbruk, og ikke minst for den voldsomme vannbruken nødvendig i mye industrielt jordbruk. Vi vil derfor følge Norfunds strategi for investeringer i jordbruk også fremover.

Fivas bidro aktivt i et nordisk samarbeid med en utredning av **utviklingseffekt av de nordiske utviklingsfinans-institusjonene** (DFIer) sammen med blant annet norske Redd Barna og Forum. Gjennomgangen hadde et fokus på hva institusjonene kunne lære av hverandre og hvordan de best kunne oppnå utviklingseffekt. Rapporten ble lansert på Kulturhuset i november med deltakelse fra Norfund og et panel av parlamentarikere fra posisjon og opposisjon. Seminaret dreide seg mye om dokumentasjon av utviklingseffekt og ansvaret for rapportering og åpenhet. Det ble også tydeliggjort at parlamentarikerne på bred

front støtter Norfund. Men det var også en villighet til å diskutere hvilke føringer som skal gjelde. Det var ikke mulig å spore direkte politiske endringer som følge av seminaret, men vi ser dette som et viktig skritt for å åpne diskusjonen om Norfund. Fivas tok som den eneste også opp finansieringer av Norfund og Norfunds investeringer i energiselskaper i høringen om statsbudsjett 2017. Norfund forventes å bli et relevant tema i regjeringens utviklingsmelding som kommer våren 2017.

Norfund har forsøkt å svare på det økte presset for resultatrapportering og kom blant annet i august ut med en egen rapport om utviklingseffekt kalt «Investing for development», rapporten er imidlertid bare en samling av allerede kjent informasjon og imøtegår ikke de tidligere påpekte svakhetene ved Norfunds rapportering og sannsynligjøring av utviklingseffekt. Norfund inviterte også på senhøsten til en seminarserie om hvordan Norfund jobber med utviklingseffekt. Fivas deltok på seminaret om utviklingseffekt av energiinvesteringer. Seminaret var ett lite rundebord med en håndfull deltagere fra norsk sivilsamfunn, fra Norad, UD og Norfund, og kunne vært et svært godt utgangspunkt for en åpen diskusjon om hvordan Norfunds rapportering kunne styrkes. Norad var svært åpne om sine utfordringer med dokumentasjon av positiv samfunnseffekt av arbeid innen ren energi (elektrifisering), men Norfund var lite villig til å åpne sin posisjon – at de rapporterer mer enn nok, og at videre krav vil være urimelige. Seminaret fremsto derfor mer som en pliktøvelse eller ett spill for galleriet fra Norfunds side. Les mer om [Norfund og utviklingseffekt på fivas.org](http://Norfund.org) ([lenke](#)).

Bauxittproduksjonen i Para har bidratt til en rekke vannrelaterte utfordringer for lokalbefolkningen

Fivas begynte i 2016 en **dialog med Norsk Hydro** om deres aluminiums- og bauxittvirksomhet i Brasil. Fivas har satt ett fokus på bauxittgruvene og påvirkning av vann i samarbeid med lokale organisasjoner som hevder at Norsk Hydros gruver svekker retten til vann på bakken. Det er stor risiko for forurensning og for brudd på kollektive rettigheter som følge av gruedriften i Trombetas. Les mer om dette under prosjektreise.

Fivas har og opprettholdt en god dialog med Statkraft og SN Power om deres prosjekt i utlandet, da særlig i Brasil, Nepal og Chile. Les mer om dette under følgende av prosjekt.

Fivas har spilt inn forslag i stortingshøringer om Statens pensjonsfond utland, og om bistandsbudsjettet (statsbudsjetthøring). Fivas' forslag om rapportering av NBIMs eierskapsdialog avstedkom ett mindretallsforslag fra SVs representant i finanskomiteen. Norges Bank Investment Management (NBIM) – avdelingen som forvalter oljefondet -har i sin årlige rapport om ansvarlig forvaltning inkludert ett avsnitt hvor de opplyser at de selv måler og evaluerer effekten av eierskapsdialogen, dette er en endring som er kommet etter at FIVAS tok opp temaet i stortingets Finanskomiteé. Vi følger opp eierskapsarbeidet i 2017 gjennom ForUM. Fivas løftet opp informasjonsstøtten så vel som Norfunds rolle i utviklingspolitikken i statsbudsjetthøringen. Sivilsamfunnet vant frem for fjerde år på rad i sin kamp for å beholde informasjonsstøtten. Det er absolutt politisk interesse for Norfunds rolle, men vanskelig å få partiene til å binde seg til konkrete endringer.

Fivas var de første i Norge som tok kontakt med DNB, på bakgrunn av deres økonomiske involvering i den omstridte oljerørledningen i Nord-Dakota. Fivas publiserte også informasjon om oljerørledningen og risikoen for vannressurser, noe som førte til at andre organisasjoner plukket opp nyheten.

Policyarbeid

I 2016 har aktivt eierskap i Oljefondet, utviklingseffekt av Norfunds prosjekter og norsk strategi for støtte til fornybar energi vært fokus i policyarbeidet, i tillegg til et bredt fokus på FNs bærekraftsmål 6 om universell tilgang til vann og sanitær. Her kan du lese mer om vann og sanitær og om energibistand.

Vann og sanitær

Blant det viktigste arbeidet på «vann og sanitær» har det vært arbeidet med å kartlegge norsk bistand som er øremerket «vann og sanitær». Kartleggingen viste at andelen av norske bistandsbudsjettet som er øremerket «vann og sanitær» har blitt betydelig redusert de seneste årene, og tilsvarer i dag omlag halvparten av hva det gjorde et tiår tilbake. Store deler av bistanden har blitt gitt til Afghanistan, hvor Norge i en årrekke har vært tilstede med militære bakkestyrker. Denne bistanden, i likhet med den som har blitt gitt til Tanzania og Vietnam, har hatt positive, men begrensede resultater.

Menneskeretten til vann og sanitær ble i 2015 inkludert i FNs bærekraftsmål, etter press fra Fivas og det internasjonale sivilsamfunnet. Fivas har gjennom 2016 arbeidet for å sette fokus på problematikken tilknyttet bærekraftsmål 6 om å «sikre bærekraftig vannforvaltning og tilgang til vann og gode sanitærforhold for alle». En viktig del av dette arbeidet har vært å sette fokus på hvilke konsekvenser det har for menneskers helse, verdighet og sikkerhet. Tilgang på rent vann og tilstrekkelige sanitærtjenester legger således grunnlaget for oppfyllelse av mange av de andre bærekraftsmålene, og vårt arbeid har tatt utgangspunkt i dette argumentet i håp om at målet om vann og sanitær ikke lenger skal bli neglisjert til å kun være et «sideprosjekt» i den globale utviklingspolitikken. Dette er avgjørende, dersom vi skal bærekraftsmålene som omhandler likestilling mellom kjønnene (5), utryddelse av sult (2), utdanning til alle (4), god helse (3) og stoppe klimaendringene (13).

Som et ledd i dette arbeidet har vi opprettet **fokusgruppen «kvinner, vann og sanitær»** for å skape mer oppmerksomhet rundt vårt arbeid og samtidig jobbe mer målrettet mot informasjonsspredning om konsekvensene av manglende tilgang på tilfredsstillende vann – og sanitærtjenester, med spesielt fokus på kvinner. Dette informasjonsarbeidet går forbi de mest åpenbare konsekvensene av mangel på disse primærbehovene, slik som helse og barnedødelighet.

I anledning **Verdens toalettdag** lagde Fivas en animasjonsvideo med fokus på de mer neglisjerte konsekvensene av mangel på et toalett. Animasjonsvideoen nådde nærmere

30.000 mennesker, og ble delt av en rekke norske og internasjonale organisasjoner og aviser. Deriblant Norad, Dagsavisen, Mundu og FN-sambandet. I tråd med tematikken i animasjonsvideoen skrev informasjonsmedarbeider en kronikk om problematikken og behovet for å snakke mer åpent om dette. Kronikken ble publisert på nett og papir av Dagsavisen.

Fivas har og i 2016 iverksatt en rapport om bærekraftsmål nummer 6. Rapporten har som mål å sette fokus på hvordan kvinner bærer den tyngste byrden i land som rammes av tørke og vannmangel. Arbeidet med å sikre en bærekraftig vannforvaltning må således ses i lyset av kvinnekampen og likestilling mellom kjønnene.

Energibistand og vannkraftprosjekter

Bistanden til ren energi ble etter riksrevisjonens gjennomgang kuttet allerede i 2015 til rett over 800 000, i 2016 og 2017 ble det kun budsjettert 470 000. I svaret til Riksrevisjonen lovet Utenriksministeren en ny strategi for bistanden til «ren energi». Høsten 2016 fikk Fivas vite at strategien var avlyst til fordel for en instruks, gitt støttens nedgang. Instruksen fjerner, etter sigende, noe av fokuset på stor infrastruktur som transmisjonslinjer, og vil ha noe mer vekt på nye fornybare energikilder og desentralisert produksjon. Instruksen er imidlertid ikke offentlig. Norads energiavdeling har også brukt vesentlige ressurser på å vise at arbeidet som er gjort har vært bra, blant annet med utgivelsen av Norge 25 år i Uganda, som trekker frem mye av det positive Norge har gjort i energisektoren. Dette er imidlertid mer ett festskrift og går ikke inn i vurdering av den norske innsatsen ut over å trekke frem en rekke positive enkeltstående tiltak. Norad følger i 2017 opp med en egen evaluering av norsk støtte til fornybar energi. Norfund holdt et interessant seminar om utviklingseffekt av energiinvesteringer i oktober (se mer over).

Følgning av prosjekt

I 2016 har dialogen med **Statkraft** om **Osorno-prosjektet på Pilmaiquenelva** vært et viktig tema i Fivas. Sammen med en norsk støttegruppe for Mapuchene, som er urbefolkningen i dette området i Chile, har Fivas jobbet for at utbyggingen ikke kan gjennomføres uten at de berørte samtykker. Fivas snakket allerede mot slutten av 2015 med Statkraft om den viktige kulturelle og religiøse verdien av Pilmaiquen med Statkraft og understrekte kompleksiteten ved å bygge ut i dette dalføret som har stor religiøs og symbolsk verdi for hele Mapuchefolket. Utbygginger måtte derfor bygge på brede konsultasjonsprosesser. En spesiell varsomhet er nødvendig når slike religiøse og kulturelle symboler berøres, her er urfolks rettigheter helt

klare. Statkraft ga lovnader om at de planla gode konsultasjonere, men det ble allikevel en tilspisset konflikt.

Fivas la forsommeren 2016 til rette for møter mellom representanter for Mapucher (som er uenige i utbyggingen) og Statkraft. Mapucherepresentanten hadde et tydelig krav om at Osorno ikke kunne bygges ut fordi det berørte deres guddom Kintuante. Statkraft ville imidlertid ikke si at de ville stoppe utbyggingen, men holdt fast ved at de ønsket samtaler. Mapuchene, som er motstandere av prosjektet, ønsker ingen samtaler med ett selskap som har bestemt seg for å bygge ut.

I juli trakk chilenske myndigheter godkjenningen av konsultasjoner som lå til grunn for utbyggingstillatelsen. Konsultasjonen var gjort av selskapet Statkraft (SKIHI) kjøpte prosjektet av, og er grunnlaget for at Statkraft mener de ar rett til å gå videre med prosjektet. Det blir nå ingen utbygging av dette prosjektet før chilenske myndigheter har avklart hvordan nye konsultasjoner skal foregå i tråd med ILO konvensjon 169.

Dialogen med **SN Power om Middle Yeywa i Shan-staten i Myanmar** har fortsatt i 2016. Fivas hadde i 2015 ett møte med SN Power sammen med Burmakomiteen. Høsten 2016 hadde vi ett nytt telefonmøte med Direktør for SN Power Torgeir Lien samt Halvor Lauritzen, visedirektør for miljø og samfunnsansvar. Telefonmøtet kom som en oppfølging av en rapport fra sivilsamfunn i Myanmar om vannkraftutbyggingen på Yeywa. Vi understreket igjen behovet for konfliktsensitivitet og ikke minst kartlegging av miljøkonsekvenser både for denne dammen og for hele kaskaden av dammer den bli del av (denne er den midterste av tre). SN Power kunne fortelle om utstrakt kontakt med ulike aktører i Myanmar for å ivareta hensyn til alle, men ville ikke påta seg ansvar for utredning av konsekvenser av hele kaskaden. I IFC Performance standards som selskapet følger er det tydelig at det er konsesjonsgiver (staten) som har ansvaret for samlet vurdering, men at det enkelte selskap også har ansvar for at dette skal være på plass. Vi forventer derfor at SN Power ordner opp i dette.

Fivas kontaktet SN Power våren 2016 om deres oppkjøp i **Bujagali-vannkraftverket** og ga beskjed om at vi forventet de tok tak i de uløste klagesakene kraftverkselskapet er involvert i hos IFC sin ombudsmann CAO. SN Power ønsket ikke å kommentere sakene på det daværende tidspunkt.

Norconsult

I 2014 klaga Fivas inn Norconsult for det norske OECD-kontaktpunktet på bakgrunn av deres involvering i Sarawak Energy sine prosjekter i Sarawak, Malaysia. Klagen ble etterfulgt av en vellykket mekling i 2015 med ledelsen i det norske konsultantselskapet, og en felleserklæring som ble signert i juni 2015. Intensjonen i avtalen var at partene skulle melde tilbake om oppfølging ett år etter. Etter at Fivas sendte ut pressemelding hvor det fremgår at Norconsult ikke har gjort tilstrekkelige aktsomhetsvurderinger av menneskerettigheter i prosjektet i Sarawak etter publisering av felleserklæringa i 2015 ble det imidlertid stopp i dialogen med selskapet.

Norconsult har i felleserklæringen bundet seg til endringer i internrutiner for vurdering av prosjekter og for oppfølging av menneskerettsrisiko, inkludert risiko forbundet med urfolks rettigheter. Norconsult lovet også å rapportere på bærekraftsindikatorer gjennom GRI-initiativet. Åpenhet og deling av informasjon om operasjoner var også et av de sentrale temaene i meklinga. Fivas fikk den korte oppdateringen «*[Siden] i fjor har vi revidert våre interne rutiner knyttet til Integrity Due Diligence. Denne inneholder nå også konkrete krav til vurdering av risiko knyttet til menneskerettigheter. I tillegg har vi for 2015 rapportert på totalt 10 GRI (G4) indikatorer i konsernets årsrapport.*» når vi henvendte oss til Norconsult i 2016.

Norconsult har senere gitt oss informasjon om hvilke indikatorer de rapporterer på, men har ikke villet gå inn i hvordan endringene de har gjort ivaretar kravene til

menneskerettsvurderinger som ligger i OECDs retningslinjer og i FNs retningslinjer for næringsliv og menneskerettigheter.

Felleserklæringen var et viktig steg for å øke ansvarligheten blant norske konsultantselskaper. Norconsult har gjort betydelige forbedringer siden 2014, men vi er skuffet over holdningen til åpenhet. Vinteren 2015/2016 satte Sarawaks delstatsminister først en midlertidig stopp for videre fremdrift på Baramprosjektet, deretter ga han i mars tilbake landrettigheter som var fratatt alle som bor i utbyggingsområdet for Baramdammen og reservoaret. En omfattende internasjonal kampanje og sterk lokal motstand stoppet prosjektet, men alle de berørte fra utbyggingen av Murumdammen må fortsatt leve i landsbyene de er tvangsflyttet til.

Folkemøte i Boa Nova med mennesker påvirket av gruvedriften i Trombetas i Brasil. Foto: Martine Kopstad Floeng

Fivas har videreført prioriteringen der vi fokuserer på noen utvalgte prosjekter med tydelig norsk involvering fremfor å spre informasjon om et bredt spekter av vannkraftprosjekter. Vi videreformidler imidlertid fortsatt noe nyheter fra det internasjonale nettverket. Både om vannkraft og om andre vannrelaterte prosjekter.

I 2015 trakk Fivas frem **gruvers påvirkning på vannressurser** i forbindelse med kampanje rundt Oljefondets investering i Goldcorps gruve i Guatemala. Fokuset er utvidet i 2016 og det ble startet opp en arbeidsgruppe med dette som tema i oktober. Gruvegruppa jobber med å samle dokumentasjon om negativ påvirkning på vann fra selskapet Glencores gruver for å vise at dette er et systemisk problem i en klage til Etikkrådet.

Fivas var i november/desember i Brasil for å undersøke påvirkning på miljø og folk fra **Norsk Hydro**s bauksittvirksomhet i delstaten Para. Vi fant til dels store konsekvenser av gruva Porto Trombetas hvor Hydro er deleier. Les mer om dette under prosjektreise.

I tillegg har Fivas hatt fokus på tørkesituasjonen i California, konflikten i Nord-Dakota om oljerørledningen som bryter med urfolksrettigheter og Clean Water Act, vannmangelen i kriserammede Jemen og Syria og på forholdene i nedstrømslandene langs Nilen og Tigris.

II. Informasjonsarbeid

Informasjonshenvendelser

Vi har svart på informasjonshenvendelser fra journalister, studenter og forskere, både i Norge og utlandet, om spørsmål relatert til prosjekter og tema vi arbeider med.

Medieoppslag

I 2016 har Fivas vært i media en rekke ganger i forbindelse med flere tema vi jobber med. I tillegg har vi flere ganger vært i kontakt med journalister som har vært i behov av bakgrunnsinformasjon og tips til reportasjer.

Når	Medium	Tittel/tema	Journalist/skribent/kontakt
16. januar	Klassekampen	Om mapuche-motstand mot Statkraft si utbygging av Pilmaiquen (finnes i mediearkivet)	Sissel Henriksen – intervju Jonas Holmqvist
26. januar	Dagens Næringsliv	«Angrer på damprosjekt» - Om Norsk veidekke i Jirau-prosjektet og forsvinning av aktivist	Øyvind Finstad – intervju Tora Systad Tyssen
28. januar	Klassekampen	«Heimsøkt av korrump partner» - Om Norsk veidekke i Jirau-prosjektet og forsvinning av aktivist. (Finnes i mediearkivet)	Camilla Skjær Brugrand – intervju Jonas Holmqvist
9. mars	Dagsavisen	«Norfunds tvilsomme investeringer i Tanzania» - Kronikk om «Meagre Results from a Large Investment»	Jonas Holmqvist og Catherine Wilson.
15. mars	Dagavisen	«Hvor er feilen, Norfund?» (Finnes i mediearkivet.)	Tilsvaret til Norfund fra Jonas Holmqvist
25. mai	NRK	Redd Statkraft kan ødelegge urfolks kultur	Torunn Grymer, intervju med bla. Jonas Holmqvist
23. juni	NRK	Knytter never for hellig område – om mapuche og Statkraft	Nils H. Måsø, intervju med bla. Jonas Holmqvist
27. oktober	Framtiden i våre hender	DNB putter milliarder i omstridt oljerørledning	Sigrud Jorde, henviser til sak først dekket av Fivas
7. November	Dagens perspektiv	Rapport– Norfund er ikke et utviklingsinstrument	Camilla Skjær Brugrand
16. november	Vårt Land	MF-professor straffer DNB	Bjørgulv K. Bjåen, henviser til Fivas' korresp. med DNB
18. november	Dagsavisen og nyemening.no	La oss snakke skittent (Finnes i mediearkivet, og på nyemening.no .)	Kronikk av Martine Kopstad Floeng
20. november	Dagsavisen: nyemening.no	Den internasjonale dodagen	Ola Bog

Nettsider og nyhetsbrev

I 2016 ble det lagt ut 37 egenproduserte nyhetssaker på nettsidene til Fivas. Det utgjør et gjennomsnitt på omkring 3 saker i måneden. I tillegg er det lagt ut 10 nyhetsklipp som er linker til mediasaker hvor Fivas er kilder eller tema i saken er særlig relevant for Fivas sitt arbeid.

Det er sendt ut 12 nyhetsbrev med saker fra nettsiden i perioden. Hvert nyhetsbrev inneholder minst tre egenproduserte saker og blir gjerne supplert med relevante saker fra media eller som hentet fra andre nettsteder. Det er 668 abonnenter på Fivas sitt nyhetsbrev.

Sosiale medier

Fivas er i dag tilstede på Instagram, Facebook, Slideshare og Twitter. Hvor de to førstnevnte er de som er mest i bruk. Alle disse er integrerte inn i nettsiden vår og lett tilgjengelige for brukerne.

Twitter har vi mest effektivt brukt til å kommunisere med politikere og andre aktører, i tillegg til å dele egne og andre sine saker. Gjennom Facebook har vi nådd aktivister og andre interesserte. Her deler vi både egne saker og relevante saker fra inn- og utland. Vi bruker og sida i forbindelse med reiser for å dele bilder, møter og observasjoner. Flere som er interesserte i arbeidsfeltet vårt og som vil være frivillige i Fivas har tatt kontakt med sekretariatet gjennom meldingstjenesten på Facebook.

Vi benytter Instagram til å opplyse våre følgere om viktigheten av tilgang til vann – og sanitærtjenester og konsekvensene av vannprosjekter i det globale sør, gjennom enkle sammenligninger og lett tilgjengelig statistikk. Ved å kombinere fakta og treffende bilder, opplever vi å nå ut til en rekke individer og organisasjoner som vi ellers ikke ville nådd. Vi deler også fra studiereiser, arrangementer og konferanser vi deltar på.

Nettsider

Nettsidene våre har hatt et nokså jevnt besøkstall gjennom året. Vi har en tydelig økning de første dagene etter vi sender ut nyhetsbrev. Vi har fulgt besøkstallene gjennom bruk av analyseverktøyet Google Analytics. Tallene vi har er 12 433 besøk nettsidene, en økning på omlag 977 fra 2015. Det har vært 9065 unike brukere, en nedgang på 143 fra 2015. Tallet på sidevisninger er 22 768, en oppgang på 5098. Dette er en klar og sterk økning, og tallene reflekterer at vi har et tilbakevendende publikum som leser i underkant av to saker (1,83) hver gang de besøker Fivas' nettsider.

Arrangement

I samarbeid med Senter for utvikling og miljø ved Universitet i Oslo (SUM) vi arrangert **Ulandsseminaret** en gang i 2016. Tema var om norske investeringer i afrikansk landbruk. På seminaret ble rapporten «Meagre results» lansert. Norfund var representert ved Elin Ersdal. Hans Morten Haugen, professor ved VID bidro og i panelet. [Les mer her.](#)

Seminaret Let's talk dirty! på Ås kan du lese mer om i artikkelen [Slummen gir nye sanitære utfordringer](#) på fivas.org.

Seminarplakat for seminaret – Eier Tyrkia og Etiopia alt vannet?

I oktober deltok Fivas på globaliseringskonferansen med seminar om konfliktene langs Nilen og Tigris. I panelet var Ismael Dawood fra Save The Tigris Campaign, Ingrid Nesheim fra NIVA, Tore Sætersdal fra UiB og Semund Haukland fra DU/Norad. Det ble et interessant seminar og mange oppfølgingsspørsmål fra de 60 oppmøtte i boksen på Kulturhuset. Lørdagen på Globaliseringskonferansen hadde vi stand på Folkets Hus hvor vi blant annet vervet deltakere til de nye arbeidsgruppene.

Dato	Arrangement	Sted	Fivas' bidrag
15.03	Ulandsseminar i samarbeid med SUM – Tema: Når pengene ikke spirer – om norske investeringer i afrikansk jordbruk. Rapportlansering «Meagre Results from A Large Investment»	Blindern	Arrangør
09.05	Debatt: vannkraft på hellig land. Arrangement av Latin Amerika Gruppene i Norge	Eldorado Bokhandel	Debattdeltaker
28.10	Grenseløse utfordringer – eier Etiopia og Tyrkia alt vannet?	Globaliseringskonferansen: Kulturhuset	Aarrangør
7.11	«Hvordan kan Norfund bli best i Norden?» Lansering av rapport om nordiske finansinstitusjoner sin innsats for å nå FNs bærekraftsmål	Kulturhuset	Medarrangør sammen med Redd Barna og ForUM
9.11	Get Inspired: Let's talk dirty! Seminar i anledning verdens toalettdag	Universitet i Ås	Arrangør sammen med Spire Ås

7. november arrangerte Fivas sammen med Redd Barna og ForUM en politisk debatt på Kulturhuset i Oslo, hvor vi utfordret stortingspolitikere til å svare på hva de nordiske utviklingsfinansinstitusjonene kan gjøre for å øke sitt bidrag til oppnåelse av FNs bærekraftsmål. Mathieu Verenyck fra Eurodad innledet om europeiske erfaringer med utviklingsfinansinstitusjoner og deres utviklingseffekt, før representanten fra Norad kommenterte rapporten. Dette ble etterfulgt av en paneldebatt. I panelet satt (han fra norad), Heidi Nordby Lunde (H), Bård Vegard Solhjell (SV), Toril Skogsholm (V) og Rasmus Hansson (MDG). Det var godt oppmøte, og stort engasjement blant publikum med en rekke spørsmål fra salen til politikere.

Studie- og prosjektreiser

Prosjektoppfølgingsreise til Brasil for å undersøke Hydros bauxittvirksomhet

Fivas dro på en prosjektreise mot slutten av 2016 for å komme i kontakt med berørte og organisasjoner, og for å kvalitetssikre informasjon. Noe informasjon var tilgjengelig om landkrav fra qilombolasamfunn ved gruven i Porto Trombetas som Hydro er investert i, det var også grunn til å interessere seg for miljøkonsekvensene ved Hydros gruve i Paragominas. Kirkens Nødhjelp har også jobbet over lengre tid med sosiale problemer i tilknytning til anlegget i Bacarena som Hydro nylig har overtatt fullt eierskap til. Nettsaken [Brasiliansk bauxitt](#) på fivas.org beskriver reisen og en del av det vi fant ut.

Gruveselskapet Mineração Rio do Norte (MRN) driver gruven i Porto Trombetas (PT), Norsk Hydro eier 5 % av MRN og kjøper store deler av sin bauxitt fra gruven (om lag 40 % av gruvens produksjon kjøpes av Hydro). Gruven planlegger en utvidelse vestover til flere nye utvinningsfelter. I området er det flere Qilombola-landsbyer som bruker dette området til jakt og høsting. Qilombolas har spesiell beskyttelse som stammefolk i Brasiliansk lovgivning. Landsbyene har også ønsket å få formell eiendomsrett over området, det er hjemmel i Brasiliansk grunnlov for at qilombolagrupper får kollektiv eiendomsrett til områder de bor på på samme måte som urfolksstammer. Qilombogruppernes kollektive rett til selvbestemmelse og hevd over hele territoriet som tradisjonelt er deres er også hjemlet i ILOs konvensjon 169. Disse landsbyene har ikke fått eiendomsrett til områdene, Brasilianske myndigheter viser til at dette er del av skogvernområdet FONA og at de ikke kan dele ut eiendomsrett til områder i det vernede området. I 2015 hadde selskapet møter med flere av landsbyene og spurte om folk var enige i at de kunne utvide. Dette var ikke en skikkelig konsultasjon, men har allikevel blitt brukt for å legitimere utvidelsen. Flere qilombolas sa da ja til å fortsette. Flere sa også nei. Det er uklart hvilken informasjon landsbyene hadde, og møtene er ikke tilstrekkelige som konsultasjoner som ivaretar qilombolaenes rett til kollektiv selvbestemmelse.

Lokalbefolkningen i Boa Vista er glade for mulighetene MRN gir dem, men sier óg at de merker forurensningen, særlig i elva Agua Cerca (bildet).

Det er mange spørsmål i landsbyene vi har snakket med om driften og ulike problemer, og usikkerhet om informasjon. Det er tilsynelatende noe mulighet for påvirkning og dialog med selskapet.

Etter reisen i området rundt Trombetas/Oriximina dro vi til Sao Paulo for å møte CPI og MAB.

På grunn av uheldige omstendigheter og den lange tiden det tok å reise rundt i Para ble det ikke foretatt reiser til Bacarena eller Paragominas. Vi følger opp med Arne Dale fra Kirkens Nødhjelp som var i Bacarena

og snakket med fagforeningene i slutten av november. Fivas ble invitert til anlegget i Paragominas av Hydro etter å ha bedt om tilgang, men tiden strakk ikke til for å få reist dit. Vår hovedbekymring, som er vannuttaket ved gruven (hovedsakelig Parariquera river), vil vi følge opp med Hydro. Som et minimum må det gjennomføres en ny vurdering av miljøeffekten. Regelmessig monitorering bør også gjennomføres.

Etter å ha gjennomført studiereise til den brasilianske delstaten Pará ser vi at landkonflikten mellom gruven i Trombetas og Qilombolalandsbyene i området er reell, og at disse landsbyene ikke har noen beskyttelse av den brasilianske staten, slik de skulle hatt etter brasiliansk lov. Det påligger gruveselskapet et tydelig ansvar for å ikke forårsake brudd på disse gruppenes kollektive rettigheter, på tross av at den

Brasilianske staten ikke beskytter dem. Det er også Hydros ansvar både som kjøper og som eier og gjøre sitt ytterste for at gruvedriften ikke bryter rettigheter.

Det er også vesentlig forurensning av vannressurser rundt gruva, og det er et pågående forskningsstudie for å avdekke om det er aktiv lekkasje av giftige tungmetaller. Det er også stilt spørsmål ved restitueringen av Lago Batatas som selskapet skal ha «friskmeldt». Fivas tar opp disse funnene med Norsk Hydro i 2017.

III. Nettverksarbeid

I 2016 har Fivas deltatt aktivt i nettverksarbeid både i Norge og internasjonalt. I Norge har nettverksarbeidet særlig vært forankret i arbeidsgruppene i ForUM. Utover dette, så har Fivas samarbeidet med en rekke andre organisasjoner om enkeltsaker – og ulike arrangementer som Verdensseminaret (tidligere ulandsseminaret), rapportlansering og verdens toalettdag. Fivas har også vært aktive i SLUG – nettverk for rettferdig gjeldspolitik og RORG. Vi har også på en sak til saks basis samarbeid med ett bredt spekter av aktører, blant annet: Burmakomiteen, Fellesrådet for Afrika, Redd Barna, Latin-Amerikagruppene, Norsk Folkehjelp og andre. Vi har også diskutert nærmere samarbeid om vann og vannforvaltning, sanitærforhold, bærekraftsmålene og forbruk med henholdsvis Kirkens Nødhjelp og Fremtiden i Våre hender. Dette vil vi bygge videre på om aktiviteten i 2017 tillater det.

Internasjonalt har vi oppretthold samarbeidet med den internasjonale vannbevegelsen om oppnåelse og oppfølgingen av FNs bærekraftsmål. Water Justice, kommer på ukentlig basis med oppdateringer på det internasjonale arbeidet med å sikre retten til vann for alle og arbeidet mot privatisering av vannkilder og vassdrag, og er en viktig informasjonskilde for Fivas. PSI (Public Services International) og Oakland Institute er to andre viktige kilder for Fivas.

International Rivers (IR) er en annen organisasjon det er viktig for Fivas å holde kontakt med. Vi har jevnlig policydiskusjoner og oppdateringer på relevante prosjekter med IR og det assosierte nettverket. Å følge dette opp i 2017 vil være viktig siden mye av ledelsen ble byttet ut mot slutten av 2016. Bruno Manser Fonds, og Friends of The Earth International er også viktige internasjonale støttespillere. I overgangen frå 2016 til 2017 er FIVAS også blitt med i koalisjonen Save the Tigris and The Iraqi marshes, og daglig leder deltar i styret.

I forbindelse med reisen til Brasil i desember 2016 knyttet vi sterkere bånd til den brasilianske bevegelsen for dampåvirkede mennesker, MAB. Et samarbeid og en kontakt har blitt styrket gjennom møtevirksomhet i både Norge og Brasil. Å opprette kontakt med CPI -Commissao pro Indio var også et viktig utbytte av reisen. Disse relasjonene vil være svært relevant for videre arbeid med norsk involvering i Brasil.

Møter/konferanser

En viktig del av arbeidet i Fivas er å delta på møter og konferanser. Dette er plattformer hvor sekretariatet innhenter verdifull informasjon og kunnskap om tematikken vi arbeider med, selskapene vi jobber opp mot og organisasjonene vi interakterer med. Deltakelse på disse arenaene bidrar til at Fivas opprettholder og skaper nye relasjoner med viktige kontakter og samarbeidspartnere.

I september deltok informasjonsmedarbeider og daglig leder på den internasjonale World Water Week i Stockholm, konferansen tar opp ett bredt spekter av tekniske og forvaltningsmessige perspektiver, men løfter også opp aktuelle prosjekter i verdensbanken og flere næringslivsinitiativ. World Water Week er derfor en viktig arena

for å plukke opp informasjon om ulike initiativer og hvordan forskjellige toneangivende aktører arbeider.

I november deltok daglig leder på FNs forum for «Business and Human Rights» i Geneve. Forumet er en årlig foreteelse og en viktig møteplass for sivilsamfunn og statlige aktører innen ansvarlig næringsliv. Gjennom tilstedeværelsen har vi knyttet viktige kontakter både innen norsk fagmiljø og mot aktuelle organisasjoner internasjonalt.

Gjennom året har vi deltatt på om lag 8-10 møter i ForUM om Oljefondet, ansvarlig næringsliv, investeringar og annet. I tillegg til deltakelse i ForUMs styremøter og noen organisasjonsprosesser. I forbindelse med påvirkningsarbeid har vi møtt stortingspolitikere og rådgivere fra SP, KrF, AP og SV. Vi har hatt tre møter med Statkraft og SN Power om prosjektene i Chile og Myanmar i tillegg til andre kontaktpunkter.

Se kort om:

møte med OECD Kontaktpunktet, Veidekke under følging av prosjekt. Møte med Norsk Hydro omtalt under Prosjektoppfølgingsreise. Norfundseminar om resultater og seminar om SN Power i Myanmar omtalt under energibistand.

I tillegg deltok vi blant annet på disse møtene:

Dato	Arrangement	Sted/arrangør	FIVAS rep. Daglig leder: DL, Informasjons- medarbeider: IM
14.1.	Frokostseminar med Emanuel Lobina	Fagforbundet	Daglig leder
4.2.	Seminar om vannkraft og klimagassutslipp	Norad	DL
5.2.	NBIMs sivilsamfunnmøte	NBIM (Norges Bank)	DL + IM
8.2.	Seminar om landbruk og investeringer	Norad	DL
31.3.	Møte mellom Kontaktpunktet (OECD NCP) og sivilsamfunn	Forum	DL
29.04.	Innspillmøte KrFs utviklingsmelding (ett av flere)	KrF (Stortinget)	DL
20.06	Norad Policy Forum: Global maktforskyvninger og det sivile samfunnets rolle i utviklingssamarbeidet	Norad (Norad)	DL + IM
21.06.	Civita frokost: Norsk utviklingspolitikk i en verden i rask endring	UD / Civita (Café Christiana)	DL + IM
5.7.	Skype møte om Inga utbyggingene i Kongo	International Rivers	DL
23.08	Informasjonsstøtten: Resultatmåling for organisasjoner	Norad (Norad)	Informasjons- medarbeider
01.09	Norfund Summer Conference	Norfund (Latter)	DL + IM
22.09	Seminar om matsikkerhet «From Uniformity to Diversity»	ForUMs matsikkerhetsgruppe (Eldorado)	Informasjons- medarbeider
28.09	Lansering av KrF alternative utviklingsmelding «verdivalg og veivalg»	KrF (Stortinget)	DL + IM
13.10	Høstfellesmøte i RORG: Noradstøtten	Storgata RORG	DL + IM
31.10.	RAPMO/LAG møte om Mapuchenes situasjon og vannkraft	Eldorado	DL

01.11	Vannkraft: alltid ren energi? MAB (Br), LAG og Norsk Folkehjelp	Frivilighetshuset LAG	Daglig leder
10.11	Frokostmøte med Utenriksministeren	UD (Ingeniørenes Hus)	DL + IM

Foredrag

Daglig leder har holdt fire foredrag for aktivister og medlemmer i andre organisasjoner i løpet av året.

Styret er de viktigste frivillige i Fivas. I 2016 har vi arbeidet aktivt med å rekruttere flere frivillige medarbeidere til Fivas. Særlig på høstparten hadde vi en svært tydelig strøm av interesserte, studenter og frivillige. Opprettelsen av de to fokusgruppene «kvinner, vann og sanitær» og «vann og gruver» har gjort Fivas til en attraktivt alternativ for studenter og frivillige som ønsker erfaring og kunnskap om organisasjonslivet. Fokusgruppene består av representanter fra sekretariatet, styret og frivillige: en sammensetning som tilsammen skaper en svært spennende og kunnskapsrik arena for de involverte.

«Kvinner, vann og sanitær» har arbeidet aktivt opp mot FNs bærekraftsmål nummer 6, og bidratt til å spre kunnskap om tematikken i medier og våre nettsider, gjennom arrangementer, kampanjer og artikler.

For de interesserte som ikke har ønsket å delta aktivt i en av våre fokusgrupper, så har vi invitert de som har tatt kontakt til et personlig møte: hvor vi har kartlagt deres interesser og kompetanse. Gjennom en mer personlig og kreativ relasjon forsøker vi så langt det lar seg gjøre å gi konkrete arbeidsoppgaver som er tilpasset deres engasjement og kunnskapsbase.

I tillegg bruker vi andre arrangementer vi arrangerer til å komme i kontakt med nye potensielle frivillige medarbeidere.

V. Styrets signaturer

Nora Hougen (styreleder)

Tora Toreng (nestleder)

Miguel Utreras

Charlotte Teyler

Fernando Mathias

Heidi Arctander

Diego Foss

Mariann Midbøe

Kamil Zabielski

Tøyen, 09. mars 2017